

5. *Загвязинский В. И.* Педагогическое творчество учителя / В. И. Загвязинский. – М. : Педагогика, 1987. – 159 с.
6. *Кан-Калик В. А., Никандров Н. Д.* Педагогическое творчество / В. А. Кан-Калик, Н. Д. Никандров. – М. : Педагогика, 1990. – 144 с.
7. *Карпюк Р. П.* Підготовка майбутніх вчителів фізичної культури до розв'язання педагогічних ситуацій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Р. П. Карпюк. – Вінниця, 2005. – 24 с.
8. *Левчук З. С.* Формирование готовности к профессиональному творчеству у студентов педвуза : автореф. дис. ... канд. пед. наук / З. С. Левчук. – Минск, 1992. – 19 с.
9. *Пономарев Я. А.* Психология творчества / Я. А. Пономарев. – М., 1976. – 294 с.
10. *Поташник М. М.* Педагогическое творчество: проблемы развития и опыт : пособие для учителя / М. М. Поташник. – К. : Рад. шк., 1988. – 187 с.
11. *Раченко И. П.* НОТ учителя : Книга для учителя / И. П. Раченко. – М. : Просвещение, 1988. – 237 с.
12. *Рувинский Л. И.* Самовоспитание чувств, интеллекта, воли / Л. И. Рувинский. – М., 1983.
13. *Сисоева С. О.* Основы педагогічної творчості : підручник / С. О. Сисоева. – К. : Міленіум, 2006. – 460 с.
14. *Чудновский В. Э.* Психологические проблемы смысла жизни / В. Э. Чудновский // Вопросы психологии. – 1995. – № 4. – С. 147-150.

***Полухович Т. Ю.* Специфика педагогического творчества будущих учителей физической культуры.**

В статье проанализированы основные научные подходы к определению понятия “педагогическое творчество”, определена специфика педагогического творчества будущих учителей физической культуры.

Ключевые слова: *творчество, педагогическое творчество, будущие учителя физической культуры.*

***POLYUKHONICH T.* Specificity of pedagogical creativity of the future teachers of physical culture.**

The basic scientific approaches to the definition of “pedagogical creativity” and specific pedagogical creativity of the future teachers of physical culture were analyzes in the article.

Keywords: *creativity, pedagogical creativity, the future teachers of physical culture.*

Рехтема Л. О.
Миколаївській національний університет
імені В. О. Сухомлинського

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

У статті розкрито комплекс організаційно-педагогічних умов, що забезпечують адаптацію до нових умов і вимог шкільного життя. Розглянуто актуальні проблеми адаптації дітей до навчання в школі.

Ключові слова: *адаптація, молодші школярі, організаційно-педагогічні умови.*

Початок у соціальному досвіді дітей молодшого шкільного віку потребує спеціальної педагогічної підтримки. Дітям необхідна допомога у розвитку, інтеграції у суспільство, іншими словами – допомога у

соціалізації.

Соціально-педагогічна діяльність органічно включена в педагогічну діяльність вчителя початкових класів, який водночас виступає як вихователь, що знає психологію своїх вихованців, організатор та керівник дитячої групи, сімейний консультант, координатор та своєрідний фільтр впливів оточення на дітей та ін. У роботі з молодшими школярами педагогу доводиться мати справу з первинною формою – позицією суб'єктності, коли дитина починає накопичувати своєрідне “соціальне поле” особистості: усвідомлювати себе серед людей, свої зв'язки з ними та досвід спілкування, “приймати” соціальні цінності й обирати життєві смисли, встановлювати підсвідомі зв'язки з культурним простором, етносом, мікросоціумом.

Мета статті – розкрити соціально-педагогічні аспекти діяльності вчителя початкових класів та їх роль в адаптації дитини до навчання в школі.

Найвідповідальнішим моментом початкового періоду навчання є адаптація до нових умов і вимог шкільного життя. Період звикання є досить складним для всіх або для переважної більшості дітей, тривалість його індивідуальна та залежить від багатьох факторів. У забезпеченні відповідних умов адаптації варто орієнтуватися як на рівень готовності до шкільного навчання, так і на низку інших моментів, зокрема, соціально-педагогічну ситуацію розвитку дитини. Дослідження засвідчують (Р. В. Овчарова, О. В. Проскура, Г. М. Чуткіна та ін.), що найбільш сприятливими чинниками, які зумовлюють нормальну адаптацію дитини у школі, є атмосфера виховання у сім'ї, відсутність у ній конфліктів, оптимістична позиція батьків стосовно дитини та її успіхів у школі позитивне ставлення до дітей учителя; високий статус дитини в дитячих групах, гарні стосунки з членами групи.

В сучасних умовах початку навчання із шестирічного віку набуває ваги ретельне вивчення готовності дитини до школи або її шкільної зрілості – комплексної характеристики, що охоплює всі сфери життя дитини (О. В. Запорожець, Л. А. Венгер, Ю. З. Гільбух, Я. Йірасек, Д. Б. Ельконін, А. Керн, О. Є. Кравцова, О. В. Проскура та ін.). До вступу в школу дитина повинна бути зрілою у фізіологічному та соціальному відношенні, досягти певного рівня розумового та емоційного розвитку.

Учені-психологи (Г. С. Абрамова, В. С. Мухіна, І. Ю. Кулагіна) зміну соціальної ситуації розвитку молодшого школяра, коли свобода дошкільного дитинства витісняється залежністю та підкоренням новим правилам, розглядають як стресогенну, внаслідок чого зростає психічна напруженість, що позначається на здоров'ї та поведінці дітей. Такі аспекти

з більшою або меншою глибиною розглядаються в низці праць медичного характеру (О. І. Захаров, С. М. Хромбах, Д. Р. Їсаєв, В. П. Козлов та ін.), які акцентують увагу на підвищеній вразливості дітей до впливів середовища. Установленим вважається той факт, що в основі патогенезу неврозу у дітей лежить деформація системи відношень особистості.

Деадаптація або соціально-педагогічна занедбаність дитини, пов'язана із суперечливим або негативним впливом на неї зовнішніх обставин, які переломлюються через внутрішні умови. Загальними проявами шкільної дезадаптації, тобто формування неадекватних механізмів пристосування дитини до школи є: непристосованість до предметної сторони учбової діяльності; непристосованість до довільного управління своєю поведінкою; непристосованість до темпу шкільного життя (найчастіше зустрічається у соматично ослаблених дітей, дітей із затримками розвитку, слабким типом нервової системи), шкільний невроз або "школофобія". В таких випадках учбова діяльність здійснюється як зовнішня стосовно внутрішньої мотивації та особистісних смислів життєдіяльності дитини.

Низка авторів (Є. В. Новикова, Г. В. Бурменська В. Є. Каган та ін.) вважають, що головною причиною шкільної дезадаптації є не самі по собі невдачі в учбовій діяльності молодших школярів або їх стосунки з дорослими та однолітками, а переживання з приводу цих невдач та стосунків. Вихід із такої ситуації можливий завдяки соціально-педагогічній діяльності, завданням якої є сприяння шкільній адаптації; діагностика особистісного розвитку та ранній вияв ознак і проявів соціально-педагогічної занедбаності в молодшому шкільному віці; визначення шляхів і способів її профілактики та корекції; надання дитині допомоги в соціалізації; прогнозування подальшого розвитку та соціалізації дитини; соціально-педагогічна підтримка дитини та сім'ї.

Профілактика соціально-педагогічної занедбаності може проводитися в таких напрямках, по-перше попередження виникнення соціально-педагогічної занедбаності, тобто усунення зовнішніх факторів, які можуть призводити дитину до такого стану, інтенсивне формування позитивних та гальмування негативних якостей, властивостей особистості; по-друге, попередження розвитку соціально-педагогічної занедбаності, тобто корекція поведінки, діяльності та стосунків дитини, зняття емоційного напруження. Профілактична робота з молодшими школярами закладає основи для подальшого розвитку та вибудовується таким чином, щоб у дітей формувалися навички, уміння та психічні процеси, які забезпечують їм успішне функціонування в школі, педагогічне керівництво діяльністю та спілкуванням молодших школярів сприяє: розвитку співробітництва,

групової згуртованості; формуванню соціальної компетентності дітей, що дозволяє дітям краще спілкуватися та орієнтуватися в різних соціальних ситуаціях, особистісних особливостях та емоційних станах дорослих і однолітків, обирати адекватні способи взаємодії з ними, конструктивно реагувати на конфліктні ситуації. В здійсненні керівництва дитячим колективом педагог враховує: з одного боку, прагнення дитини до визнання та самоствердження, виокремлення власного “Я” як автономного суб’єкта в колективі; а з другого боку, прагнення дитини до спільної діяльності та спільних досягнень, психологічної єдності з іншими. Зважаючи на це, вчитель домагається подвійної мети – сприяє розвитку мотивів єднання в колективі, і водночас створює умови для реалізації індивідуальності та самобутності кожної особистості. В сучасному навчально-виховному процесі педагог забезпечує гармонійне поєднання та протікання процесів соціалізації та індивідуалізації дитини у взаємодії з групою.

Життя як розвиток дитячого колективу можна уявити як розв’язання низки завдань, що потребує взаємодії, співробітництва, співтворчості. У вихованні молодших школярів, на думку Б. Н. Алмазова, слід враховувати: а) систему очікувань, що забезпечує дитині положення бажаного члену колективу; б) можливість ефективної її участі в діяльності.

У співтоваристві молодших школярів можливі труднощі, конфлікти, результатом конструктивного розв’язання яких виступають більш глибокі взаємозв’язки та співробітництво. Створення правил (для ігор, роботи в класі, поведінки на вулиці), спільно з дітьми є важливою складовою виховної роботи в початковій школі. Найкращими формами для такої практики є класні години, години спілкування, ігри. Учніам надається можливість висловлювати свої думки, розібратися в тому, що означає кожне правило, та до яких наслідків призводить нехтування ним. Проте не варто дозволяти дітям обговорювати або засуджувати інших, заохочувати підозрілість, стеження за правопорушниками. Правила, що застосовуються в конкретних випадках вимагають не пасивного підкорення, а активної взаємодії, поваги до інших. На класних годинах учні вчаться обмінюватися думками, судженнями, ідеями. У зв’язку з чим очевидна необхідність навчання дітей говорити від себе та про себе, виражати словами власні почуття та ставлення, а не критикувати та звинувачувати оточуючих; ставити питання про хороше та погане, правильне та неправильне, передбачати результати власного вибору; активно слухати інших. У випадках порушення правил важливо не наголошувати увагу на тому, що діти “погані”, а допомогти їм повернути почуття самоповаги, самоконтроль. Життя класу надає для цього необмежені можливості.

Технологічний проект розв’язання дитячим колективом спільного

завдання схематично можна зобразити у вигляді таких етапів:

1. Спільне проектування, задум колективної діяльності.
2. Спільне планування досягнення загальної мети.
3. Спільний пошук оптимальних способів розв'язання загального завдання.
4. Спільний розподіл ролей та визначення виконавців; підтримка та допомога у здійсненні колективного задуму.
5. Оцінка загального результату, переживання успіху та радості спільних досягнень.

На першому етапі, проектуючи колективні дії, педагог намагається досягти мотиваційного резонансу, тобто виникнення у кожної дитини бажання включитися у колективну справу. Для активізації самостійності дітей у виборі змісту колективної діяльності та прогнозування проміжних та кінцевих її результатів педагог моделює ситуації творчого пошуку, "мозкового штурму", накопичення "банку ідей". В ході колективної діяльності вчитель виявляє емоційну підтримку, користується позитивним підкріпленнями. Заключні етапи колективної взаємодії пов'язані з досягненням, усвідомленням та оцінкою одержаних результатів. Важливо підтримувати у дітей переживання успіху досягнення результату та радості від спільної діяльності. З такою метою можна вести "літопис" подій життя класу, в якому відображаються колективні та індивідуальні досягнення дітей. Залежно від ступеня розвитку колективних стосунків педагог займає різні позиції у взаємодії з дітьми. На стадії становлення колективу педагог виступає організатором дитячої спільної діяльності. На основі глибокого вивчення кожної дитини та дитячої групи, планує зміст, визначає завдання для колективної діяльності, регулює їх стосунки.

Учитель демонструє дітям способи планування та організації спільних дій, створює проблемно-пошукові ситуації, які потребують колективного співробітництва, проводить тренінги, які формують у дітей уміння та навички спільної діяльності. Поступово педагог займає партнерську позицію як рівноправного учасника спільної діяльності дітей, що дозволяє йому обговорювати та знаходити разом із дітьми варіанти розв'язання проблем. Партнерське спілкування допомагає педагогу залучити в колективну діяльність "ізолюваних" дітей. В колективі дітей, який досяг високого рівня співробітництва, педагог займає позицію консультанта або радника, і тим самим надає можливість для дитячого самоуправління.

Отже, організація життя та діяльності дитячого колективу, зокрема: спілкування та взаємодія в різних ситуаціях, створення ситуацій особистісної та групової перспективи; колективні ігри та змагання; визначення колективно-єдиних вимог та правил; соціально зорієнтований

характер діяльності в колективі та ін. – сприяє успішній адаптації молодших школярів, а також виступає важливим напрямком профілактики соціально-педагогічної занедбаності.

Використана література:

1. Алмазов Б. Н. Психическая средовая дезадаптация несовершеннолетних. – Свердловск, 1986.
2. Капська А. Й., Безпалько О. В. Актуальні проблеми соціально-педагогічної роботи. – К., 2001.
3. Литвиненко С. А. Теоретичні питання культури, освіти та виховання: збірник наукових праць. Соціально-педагогічні аспекти діяльності вчителя початкових класів. – Випуск 21 / за заг. ред. академіка АПН України М. Б. Євнуха. – К.: Видавничий центр КНЛУ, НМАУ, 2002.
4. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи. – К.: Генеза, 2002.

РЕХТЕТА Л. О. Некоторые аспекты деятельности учителя начальных классов.

В статье рассмотрены актуальные проблемы адаптации детей к обучению в школе. Раскрыт комплекс организационно-педагогических условий, которые обеспечивают адаптацию к новым условиям и требованиям школьной жизни.

Ключевые слова: адаптация, младшие школьники, организационно-педагогические условия.

REKHTETA L. O. Some aspects of activity of teacher of initial classes.

The article deals with actual problems of children's adaptation to learning at school/ The range of organizational and pedagogical conditions that provide for adaptation to new conditions and demands of school life is shown.

Key words: adaptation, junior schoolboys, organizational and pedagogical conditions.

Світайло С. В.

Київський університет імені Бориса Грінченка

**МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ
В СИСТЕМІ МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ**

Розглянуто зміст і методику викладання хорознавчих дисциплін, які визначають повноту фахової компетентності майбутніх учителів музики у процесі їхньої хормейстерської підготовки, обґрунтовано доцільність викладання студентам як самостійних хорознавчих дисциплін (історії хорової музики, аналізу хорових творів та методики роботи з дитячим хором), які безпосередньо впливають на формування у них фахової компетентності.

Ключові слова: методика викладання хорознавчих дисциплін, фахова компетентність учителя музики, хормейстерська підготовка, історія хорової музики.

Якість освіти, як головний критерій її ефективності, – це комплексна ознака, яка передбачає обсяг і ґрунтовність здобутих студентом теоретичних знань, здатність творчо застосовувати їх у практичній діяльності, за потреби – поглиблювати і збагачувати їх, виявляти креативність у конкретній ситуації. З нею пов'язують сьогодні фахову